YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

10 päivänä kesäkuuta 2004 *

Asiassa C-168/02,

jonka Oberster Gerichtshof (Itävalta) on saattanut tuomioistuimen toimivallasta ja tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen yhteisöjen tuomioistuimen tulkintaa koskevan 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa

Rudolf Kronhofer

vastaan

Marianne Maier,

Christian Möller,

Wirich Hofius ja

Zeki Karan

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. W. A. Timmermans sekä tuomarit J.-P. Puissochet, J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari), R. Schintgen ja N. Colneric,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: apulaiskirjaaja H. von Holstein,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Kronhofer, edustajanaan Rechtsanwalt M. Brandauer,

— Maier, edustajanaan Rechtsanwältin M. Scherbantie,

— Karan, edustajanaan Rechtsanwalt C. Ender,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,

— Saksan hallitus, asiamiehenään R. Wagner,

— Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään K. Manji, avustajanaan barrister T. Ward,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Kronhoferin, edustajinaan Rechtsanwalt M. Brandauer ja Rechtsanwalt R. Bickel, Karanin, edustajanaan C. Ender, ja komission, asiamiehinään A.-M. Rouchaud ja W. Bogensberger, 20.11.2003 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 15.1.2004 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Oberster Gerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 9.4.2002 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 6.5.2002, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen kyseisen yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1 ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1), Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1) ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL 1997, C 15, s. 1; jäljempänä yleissopimus).

2 Tämä kysymys on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa asianosaisina ovat Kronhofer, jonka kotipaikka on Itävallassa, sekä Maier, Möller, Hofius ja Karan (jäljempänä pääasian vastaajat), joiden kotipaikka on Saksassa, ja jossa Kronhofer vaatii korvausta varallisuusvahingosta, jonka hän väittää aiheutuneen pääasian vastaajien lainvastaisesta menettelystä näiden toimiessa johtajina tai sijoitusneuvojina Protectas Vermögensverwaltungs GmbH -nimisessä yhtiössä (jäljempänä Protectas), jonka toimipaikka on myös Saksassa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimissa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu."

4 Yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

— —

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

5 Kronhofer on nostanut pääasian vastaajia vastaan Landesgericht Feldkirch -nimisessä tuomioistuimessa (Itävalta) kanteen ja vaatinut korvausta varallisuusvahingosta, jonka hän väittää aiheutuneen pääasian vastaajien lainvastaisesta menettelystä.

6 Pääasian vastaajien väitetään puhelimitse houkutelleen häntä tekemään sopimuksen osakkeiden osto-optioista ilman, että häntä olisi varoitettu tällaisen liiketoimen riskeistä. Näin ollen Kronhofer siirsi marraskuussa ja joulukuussa 1997 Protectasin sijoitustilille Saksassa rahaa yhteensä 82 500 Yhdysvaltain dollaria (USD), joka käytettiin myöhemmin Lontoon pörssissä erittäin spekulatiivisten osto-optioiden hankintaan. Tämän liiketoimen seurauksena osa siirretystä rahamäärästä menetettiin ja Kronhofer sai sijoittamastaan pääomasta ainoastaan osittaisen korvauksen.

7 Landesgericht Feldkirchin väitettiin olevan toimivaltainen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla sen paikkakunnan tuomioistuimena, missä vahinko ilmeni ja missä on tässä tapauksessa Kronhoferin kotipaikka.

8 Kanteen tultua hylätyksi Kronhofer valitti päätöksestä Oberlandesgericht Innsbruckiin (Itävalta), joka katsoi, että se ei ole toimivaltainen siitä syystä, että kotipaikan tuomioistuin ei ole sen "paikkakunnan — — [tuomioistuin], missä vahingon aiheuttanut teko sattui", koska vahinkoa aiheuttaneen teon tapahtumapaikka tai paikkakunta, jossa vahinko ilmeni, eivät sijaitse Itävallassa.

9 Asia saatettiin Revision-valituksella Oberster Gerichtshofin käsiteltäväksi, ja se katsoo, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ei ole vielä olemassa siitä kysymyksestä, onko ilmaisua "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" tulkittava niin laajasti, että sen piiriin kuuluu myös paikkakunta, jossa vahingonkärsijällä on kotipaikka ja siten paikkakunta, jossa on hänen omaisuutensa keskuspaikka, tapauksessa, jossa puhdas varallisuusvahinko on kohdistunut vahingonkärsijän omaisuuden osaan, joka on sijoitettu toisessa sopimusvaltiossa.

10 Koska Oberster Gerichtshof katsoo, että sen käsiteltävänä olevan asian ratkaisu edellyttää yleissopimuksen tulkintaa, se on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko — — yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaan sisältyvää ilmaisua 'paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui' tulkittava siten, että vahingonkärsijän omaisuuserien sijoittamisen yhteydessä syntyneiden puhtaiden varallisuusvahinkojen osalta tämän ilmaisun piiriin kuuluu aina myös vahingonkärsijän kotipaikka, jos sijoittaminen on tapahtunut yhteisön toisessa jäsenvaltiossa?"

Ennakkoratkaisukysymys

11 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin haluaa kysymyksellään selvittää, onko yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa tulkittava niin, että ilmaisulla "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" voidaan tarkoittaa kantajan kotipaikkaa, missä on hänen "omaisuutensa keskuspaikka", vain siitä syystä, että hän on kärsinyt siellä taloudellisen vahingon seurauksena omaisuuserien menettämisestä toisessa sopimusvaltiossa.

12 Aluksi on huomautettava, että yleissopimuksen II osastossa määrätty yleinen toimivaltaa koskeva järjestelmä perustuu sen 2 artiklan 1 kappaleessa ilmaistuun perusperiaatteeseen, jonka mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan osapuolten kansalaisuudesta riippumatta tämän kotivaltion tuomioistuimessa.

13 Yleissopimuksen II osaston 2 jaksossa on vain poikkeamalla vastaajan kotipaikkana olevan sopimusvaltion tuomioistuinten toimivaltaa koskevasta perusperiaatteesta määrätty eräistä erityisistä toimivalloista, joiden joukossa on kyseisen yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa määrätty toimivalta.

14 Säännöksiä erityisistä toimivalloista on tulkittava suppeasti, ja niitä ei voi tulkita koskemaan muita kuin yleissopimuksessa nimenomaisesti tarkoitettuja tilanteita (ks. asia 189/87, Kalfelis, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5565, Kok. Ep. IX, s. 749, 19 kohta ja asia C-433/01, Blijdenstein, tuomio 15.1.2004, 25 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

15 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa vahvistettu erityistä toimivaltaa koskeva sääntö perustuu erityisen läheiseen liittymään riita-asian ja muiden kuin sen paikkakunnan tuomioistuimen välillä, missä on vastaajan kotipaikka, millä perusteella toimivalta voidaan antaa kyseisille tuomioistuimille hyvän lainkäytön ja oikeudenkäynnin tarkoituksenmukaisen järjestämisen turvaamiseksi (ks. mm. asia 21/76, Bier, ns. Mines de Potasse d'Alsace -tapaus tuomio 30.11.1976, Kok. 1976, s. 1735, Kok. Ep. III, s. 219, 11 kohta ja asia C-167/00, Henkel, tuomio 1.10.2002, Kok. 2002, s. I-8111, 46 kohta).

16 Yhteisöjen tuomioistuin on yhtä lailla katsonut, että silloin kun paikkakunta, jossa sattui teko, joka on omiaan aiheuttamaan sopimukseen perustumattoman vahingonkorvausvastuun, ja paikkakunta, jossa kyseinen teko on aiheuttanut

vahingon, eivät ole samat, yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan ilmaus "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" on ymmärrettävä siten, että sillä tarkoitetaan samanaikaisesti paikkakuntaa, missä vahinko on ilmennyt, ja paikkakuntaa, missä tämän vahingon aiheuttanut syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, siten, että vastaaja voidaan haastaa kantajan valinnan mukaan jommankumman paikkakunnan tuomioistuimeen (ks. mm. em. asia Mines de Potasse d'Alsace, tuomion 24 ja 25 kohta ja asia C-18/02, DFDS Torline, tuomio 5.2.2004, Kok. 2004, s. I-1417, 40 kohta).

17 Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevasta päätöksestä ilmenee, että Oberster Gerichtshof katsoo, että esillä olevassa pääasiassa paikkakunta, missä vahinko on ilmennyt, ja paikkakunta, missä syy-yhteydessä oleva tapahtuma on sattunut, sijaitsevat Saksassa. Tapaus on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan erikoislaatuinen siitä syystä, että väitetty kantajan toisessa sopimusvaltiossa kärsimä taloudellinen vahinko olisi samanaikaisesti kohdistanut vaikutuksensa hänen koko omaisuuteensa.

18 Kuten julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen 46 kohdassa todetaan, tällaisessa tapauksessa ei kuitenkaan ole minkäänlaista perustetta myöntää toimivaltaa tuomioistuimille, jotka sijaitsevat muussa sopimusvaltiossa kuin siinä, jossa sattuivat sekä vahinkoa aiheuttanut teko että koko vahingon ilmeneminen, eli kaikki vastuun syntymisen aikaansaavat tekijät. Sanotunlainen toimivallan myöntäminen ei täytä mitään objektiivista tarvetta näytön esittämisen tai prosessin järjestämisen kannalta.

19 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, käsitettä "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" ei pidä tulkita laajentavasti niin, että siihen sisältyisivät kaikki paikkakunnat, joissa voi ilmetä sellaisen seikan aiheuttamia vahingollisia seurauksia, joka on jo aiheuttanut toisella paikkakunnalla tosiasiassa ilmenneen vahingon (ks. asia C-364/93, Marinari, tuomio 19.9.1995, Kok. 1995, s. I-2719, 14 kohta).

20 Esillä olevan pääasian kaltaisessa tilanteessa kyseinen tulkinta merkitsisi sitä, että toimivaltaisen tuomioistuimen määrittäminen riippuisi epävarmoista ja satunnaisista seikoista kuten siitä, mikä on paikkakunta, jossa oli vahingonkärsijän "omaisuuden keskuspaikka", ja niinpä se olisi yleissopimuksen sen tavoitteen vastainen, joka on yhteisössä sinne sijoittautuneiden henkilöiden oikeussuojan vahvistaminen siten, että kantaja kykenee vaivattomasti yksilöimään sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi hän voi saattaa asiansa, ja siten, että vastaaja kykenee kohtuullisesti ennakoimaan, missä tuomioistuimessa häntä vastaan voidaan nostaa kanne (ks. asia C-256/00, Besix, tuomio 19.2.2002, Kok. 2002, s. I-1699, 25 ja 26 kohta ja em. asia DFDS Torline, tuomion 36 kohta). Lisäksi kyseinen tulkinta olisi omiaan tunnustamaan useimmiten kantajan kotipaikan tuomioistuinten toimivallan, joka näyttäisi olevan yleissopimuksen mukainen vaihtoehto, kuten yhteisöjen tuomioistuin tämän tuomion 14 kohdassa toteaa, ainoastaan yleissopimuksessa nimenomaisesti tarkoitetuissa tilanteissa.

21 Edellä olevien seikkojen perusteella esitettyyn kysymykseen on vastattava, että yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa on tulkittava siten, että ilmaisulla "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" ei tarkoiteta kantajan kotipaikkaa, missä on hänen "omaisuutensa keskuspaikka", vain siitä syystä, että hän on kärsinyt siellä taloudellisen vahingon seurauksena omaisuuserien menettämisestä toisessa sopimusvaltiossa.

Oikeudenkäyntikulut

22 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Itävallan, Saksan ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksille sekä komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe ennakkoratkaisupyynnön esittäneessä tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on ratkaissut Oberster Gerichtshofin 9.4.2002 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27 päivänä syyskuuta 1968 tehdyn yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohtaa, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella ja Itävallan tasavallan, Suomen tasavallan ja Ruotsin kuningaskunnan liittymisestä 29 päivänä marraskuuta 1996 tehdyllä yleissopimuksella, on tulkittava siten, että ilmaisulla "paikkakunnan — —, missä vahingon aiheuttanut teko sattui" ei tarkoiteta kantajan kotipaikkaa, missä on hänen "omaisuutensa keskuspaikka", vain siitä syystä, että hän on kärsinyt siellä taloudellisen vahingon seurauksena omaisuuserien menettämisestä toisessa sopimusvaltiossa.

Timmermans Puissochet Cunha Rodrigues

Schintgen Colneric

Julistettiin Luxemburgissa 10 päivänä kesäkuuta 2004.

R. Grass

kirjaaja

C. W. A. Timmermans

toisen jaoston puheenjohtaja